

навчання: досвід, тенденції, перспективи: матеріали VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 12-13 листопада 2020 р. С. 139-142.

3. Федчишин О. М., Мохун С. В., Чопик П. І. Методичні основи використання РНЕТ-симуляцій у процесі вивчення фізики. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. № 1. С. 16-24.*

4. PhET Interactive Simulations. University of Colorado Boulder. URL: <https://phet.colorado.edu> (дата звернення: 15.03.2026).

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ОБІЗНАНОСТІ МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ

Русіна Наталія Геннадіївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та технології програмування
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
rusina@knu.ua

У використанні STEM-освіти передбачено інтеграцію міждисциплінарних знань, наприклад, поєднання технічної та правової складових підготовки майбутніх ІТ-фахівців. У реаліях сьогодення діяльність ІТ-фахівців тісно пов'язана з питаннями, які стосуються інтелектуальної власності, захисту персональних даних, дотриманням міжнародних стандартів та правовою відповідальністю в сфері застосування інформаційних технологій. Традиційні методи навчання не завжди забезпечують належний рівень сформованості практичних навичок, тому особливої уваги набуває формування у здобувачів вищої освіти не лише професійних знань у сфері розробки програмних систем, але й здатності враховувати правові аспекти ІТ-діяльності. Використання інтерактивних технологій навчання для підготовки майбутніх ІТ-фахівців, зокрема практико-орієнтованих кейсів сприяє досягненню програмних результатів, зокрема здатності аналізувати, оцінювати та обирати інструментальні й обчислювальні засоби, конкретні технології, алгоритмічні та програмні рішення у процесі проектування програмних систем з урахуванням правових обмежень і ризиків.

Упровадження практико-орієнтованих кейсів забезпечить розвиток ключових компетентностей, здатності до алгоритмічного та логічного мислення, оскільки здобувачі не лише вирішують технічні завдання, а й аналізують правові ситуації, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки та обґрунтовують вибір рішень у контексті реальних професійних сценаріїв. Таким чином, актуальним є використання кейс-методу для максимального наближення навчального процесу до реальних професійних ситуацій.

Кейс-метод є інтерактивною технологією навчання, що ґрунтується на вивченні певних ситуацій наближених до реальних умов чи проблем для аналізу, розв'язку та прийняття обґрунтованих рішень [1]. Його особливістю є орієнтація на активну пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти, розвитку аналітичного мислення, умінь аргументувати власну позицію та застосовувати знання на практиці.

Використання кейс-методу сприяє формуванню не лише теоретичних знань, а й професійних компетентностей, здатності до аналізу, прийняття рішень та роботи в команді [4].

У контексті застосування кейс-методу у формуванні правової обізнаності майбутніх ІТ-фахівців важливою складовою є постійне оновлення змісту кейсів. Воно сприяє розширенню професійного світогляду здобувачів, оскільки надає можливість працювати з реальними або наближеними до реальності ситуаціями. Запропонований міждисциплінарний підхід відповідає принципам STEM-освіти, де передбачено інтеграцію знань із різних галузей.

Водночас процес оновлення кейсів викликає певні труднощі, адже здобувачі часто не мають достатньої теоретичної підготовки чи практичного досвіду, що може призвести до помилкових висновків. Однак, саме в цьому і полягає дидактична цінність кейс-методу: через аналіз помилок, обговорення альтернатив та аргументацію власної позиції у здобувачів формується глибше розуміння як технічних, так і правових аспектів професійної діяльності.

Особливістю кейс-методу як інтерактивної технології навчання є відсутність єдино правильного рішення. Як і в реальних умовах ІТ-практики, завдання мають варіативний характер, а процес їх вирішення вимагає застосування алгоритмічного та логічного мислення, оцінки ризиків, врахування правових обмежень. Це позитивно впливає на здатність приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності, що є ключовою компетентністю формування ІТ-фахівців.

У межах дисципліни «Інформаційні технології та правовий захист» було впроваджено кейс-гру «Торгова марка, стандарти та правові ризики в ІТ», яка має практико-орієнтований характер і спрямована на правову обізнаність здобувачів. Використання цієї кейс-гри забезпечило не лише засвоєння теоретичних знань, а й досягнення освітніх результатів.

У структурі кейсу було передбачено виконання комплексу завдань, а саме:

- аналіз торгової марки;
- дослідження правового статусу;
- аналіз діяльності компанії та стандартів;
- моделювання правових ризиків.

Розглянемо завдання кейсу більш детально. Здобувачі освіти в команді обирали торгову марку та здійснювали її перевірку на наявність реєстрації в національних і міжнародних реєстрах [1, 3], що надало можливість сформулювати навички роботи з відкритими базами даних та розуміння правового статусу об'єктів інтелектуальної власності. Далі здійснювався пошук власника торгової марки, класів міжнародної класифікації товарів і послуг [2], статусу реєстрації та строків дії прав. Таке виконання кейсу сформує у здобувачів освіти розуміння правового регулювання брендів у цифровому середовищі.

Наступним етапом командного виконання кейсу було дослідження офіційних сайтів компаній, аналіз наявних сертифікатів, зокрема у сфері інформаційної безпеки для усвідомлення значення стандартизації та сертифікації в ІТ-галузі.

Далі здобувачами було запропоновано розглянути ситуації порушення (наприклад, використання торгової марки без дозволу або створення схожого

дизайну) та визначати: вид юридичної відповідальності, суб'єктів відповідальності та способи уникнення правопорушень (рис.1).

Використання кейс-методу впливає на підвищення мотивації студентів, сприяє розвитку критичного мислення та забезпечує міждисциплінарну інтеграцію знань.

06 **Змодельована ситуація — порушення прав на ТМ**

Уявна ситуація

Команда розробників створює веб-застосунок для e-commerce. Дизайнер використовує логотип «АТБ-МАРКЕТ» як placeholder на сторінці товарів і розміщує застосунок у публічний доступ. Назва модуля в URL: «/atb-market-catalog».

Цивільне право	Адміністративне право	Кримінальне право
<ul style="list-style-type: none"> Ст. 432 ЦК України — порушення прав ІВ Ст. 16 ЗУ «Про охорону прав на знаки» — заборона несанкціонованого використання Вимога припинення + відшкодування збитків Стягнення компенсації до 100 000 грн 	<ul style="list-style-type: none"> Ст. 51-2 КУпАП — незаконне використання торговельної марки Штраф: 200–500 н.м.д.г. (3400–8500 грн) для фіз. осіб Для юр. осіб — від 500 до 3000 н.м.д.г. Конфіскація матеріалів з незаконним знаком 	<ul style="list-style-type: none"> Ст. 229 КК України — незаконне використання торговельної марки При збитках від 10+ мін. зарплат Покарання: штраф або виправні роботи Позбавлення волі до 2 років (повторне порушення)

Хто несе відповідальність: виконавець (розробник), керівник проєкту, ТОВ-замовник — у залежності від умов договору та ролі у порушенні.

Рис. 1. Фрагмент змодельованої ситуації щодо порушення прав

Інтеграція даного STEM-підходу та такої правової підготовки для формування правової обізнаності майбутніх ІТ-фахівців відповідає сутності кейс-методу у зануренні в ситуацію прийняття рішень та активного обговорення альтернативних варіантів дій.

Отже, використання інтерактивних технологій навчання у навчальному процесі позитивно впливають на формування правової обізнаності майбутніх ІТ-фахівців. Застосування кейс-методу забезпечить: інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок; розвиток критичного та аналітичного мислення; формування відповідального ставлення до дотримання законодавства в ІТ-сфері; підготовку здобувачів до реальних професійних викликів. Перспективами подальших досліджень є розширення використання кейс-методу із залученням цифрових інструментів та елементів штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніщцька класифікація). URL: <https://nise.nipo.gov.ua/> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Русіна Н.Г. Використання кейс-методу у процесі навчання здобувачів закладів вищої освіти. Математична логіка та програмування. Досвід викладання. 2024-2025 навчальний рік: Збірник праць / За редакцією Т. В. Панченка, Н. Г. Русіної. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 123-128.
3. Спеціалізована інформаційна система УКРНОІВІ. URL: <https://sis.nipo.gov.ua> (дата звернення: 30.03.2026).
4. Стинська В., Чепіль М., Прокопів Л. Кейс-метод – інновація у методиці підготовки студентів магістратури у закладі вищої освіти. Молодь і ринок. 2023. № 4/212. С. 16–19. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.279115> (дата звернення: 29.03.2026).
5. Global Brand Database. WIPO. URL: <https://branddb.wipo.int/en/> (дата звернення: 29.03.2026).